

מועד הבחינה : קיץ תשע"ה
מספר השאלון : 245,011114

מבחן מתכונת בעברית: הבנה, הבעה ולשון שאלון ב'

הוראות לנבחנת

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון - הבנה והבעה	{	- 50 נקודות
חלק א: הבנה		(25 נקודות)
חלק ב: הבעה		(25 נקודות)
פרק שני - תחביר		- 24 נקודות
פרק שלישי - מערכת הצורות		- <u>26 נקודות</u>
		סה"כ - 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הקפדי על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתבי במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשמי "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה.

בהצלחה!

קראי את שני הטקסטים שלפנייך, ועני על השאלות שאחריהם.

טקסט א

על הפתיחות / ח', ס'

- א. כולנו מכירים את ערכה של הפתיחות ואת הבעייתיות שבצמצום שאיננו מאפשר העשרה והרחבת אופקים, אך כולנו גם יודעים את הסכנה שבהיסחפות; עיינו פקוחות ורואות מה נעשה סביבנו.
- ב. השאלות שנרצה להתייחס אליהן הן מה בין פתיחות לבין היסחפות, ומהם העקרונות המעמידים את הגבולות מפני ההיסחפות.
- ג. ראשית, ברור שמידת הפתיחות של קבוצה תלויה במידת העומק והכוח הרוחני שלה. בניין שהדפנות שלו חלשות, כל פתח שייעשה בו, אפילו הוא קטן וצר, יפורר את הכתלים והבניין יימוט, אך בניין שיסודותיו מוצקים – גם אם ייפתחו בו פתחים נחוצים, קרוב לוודאי שהם לא יגרמו שום נזק. הכתוב אומר: "הרחיבי מקום אהלך ... ויתדותיך חזקיי". מי שמרחיב את האוהל עליו להאריך את המיתרים ולהעמיק את היתדות.
- ד. שנית, מובן שחשוב גם גודל הפתחים, וכאן אפשר להסתמך על הכללים ההלכתיים שבמסכת כלאים ובמסכת עירובין: כל פרצה שהיא כעשר אמות היא פתח, יותר מכך – פרצה; כל עוד יש צורת הפתח, זהו פתח, ואם לאו – הוא פרצה. אך גם כאשר כל הפתחים עשויים כהלכתם, עדיין יש לנו כלל נוסף: אם הפתחים מרובים עד שהפרוץ מרובה על העומד – אין זה פתח.
- ה. שלישית, ברור שמידת הפתיחות תלויה בעוצמת הרוחות המנשבות מחוץ לבניין. כאשר מנשבת רוח נעימה מחוץ לבית, פותחים את החלון לאוורור; לעומת זאת, כאשר רוח סערה משתוללת בחוץ, מתאמצים לסגור את כל הפתחים.
- ו. אם כן אי אפשר לדבר על פתיחות בלי להעריך נכונה את חוזק הבניין, את גודל הפתחים ואת עוצמת הרוחות המנשבות בחוץ.
- ז. אחרי שהערכנו את שלושת המרכיבים הללו והחלטנו על מידה מסוימת של פתיחות, יש לשאול שאלה רביעית והיא: למה אנו נפתחים?
- ח. כל מתכנן בית יודע שאם צד אחד של הבית פונה לגן ורדים המדיף ריח בשמים ולאור השמש, וצד אחר פונה למי שפכים ולרוחות רעות, נפתח את הפתח לכיוון הגן, ובלא שום היסוסים נסגור או נאטום את הפתח לכיוון שריחות רעים עולים ממנו.
- ט. ובנקודה הזאת לצערי אני חש שיש בלבול גדול. אם מישוהו יוצא נגד "מריחת זמן" במדיה האלקטרונית, מטיחים נגדו שהוא נגד הפתיחות ונגד המדע והטכנולוגיה והמחשב והרפואה והקדמה ואין הוא מבין את הדור ועוד ועוד.
- י. וכי מי שפתוח חייב לאמץ אל חיקו כל סכלות וכל תקלה שיש בחוץ?! וכי אי אפשר להיות פתוח להישגים רפואיים, מדעיים וגם טכנולוגיים ולנצלם, ויחד עם זאת לדחות על הסף כל חיקוי של סגנון חיים של מי אפסיים הבנוי על גירוי יצרים ותיאוריית הזמן הפנוי ומילוי בהבלים?! וכי משום שמישהו בחוץ מכנה זאת בשם "תרבות", או משום שהמוני עדרים נהנים מכך, הדבר הריק הזה הופך להיות תרבות שאנו חייבים לאמץ אותה?! הלא לשם כך ניתנה לנו התורה, כדי לחנך אותנו לסגנון חיים ערכי ומאוזן המכין אל הנצח ולדחות חיים המצטמצמים בהנאות הרגע החולף.
- יא. עולם הבידור התופס נתחים גדולים יותר ויותר של חיים בנוי על הנחה יסודית של הזמן הפנוי ההולך ורב. ממה נובע הזמן הפנוי? מהנחה שאדם אינו נמצא בעולם למטרה מסוימת, לכן מה טוב שיענג את עצמו ככל שהוא יכול. ואולם הרי לנו יש השקפת עולם הפוכה המלמדת שאדם נברא

לעבוד את ה', והעולם הזה הוא מקום העבודה, ויש אמצעים ויש תכלית. הזמן הפנוי אינו נטל, ואין "לשרוף" אותו; אדרבה, הוא נכס שיש לנצלו למטרות נעלות. עלינו לשמוח על שזיכנו ה' בעולם המודרני שבזכות חידושו איננו חייבים להיות משועבדים רק לדאגה לאמצעי הקיום שלנו, ויש לנו זמן רב להקדיש למטרת היותנו עלי אדמות.

יב. ומכאן לנקודה החמישית. איננו צריכים בשום אופן ללכת בדרך של חיקוי "כשר" לתרבות הקלוקלת. לא זו הדרך. לא חיקוי אנו צריכים אלא הצבת אלטרנטיבה תרבותית הבנויה על ערכים אחרים לגמרי: על בקשת החכמה ועל אהבת הַרֶעֶ, על איסור רכילות ועל ריסון עצמי, על חיי קדושה, על צניעות וטהרה יחד עם בניית קהילות וחיי חברה מגובשים. והרי יום יבוא, והוא איננו כה רחוק כפי שחושבים, שרבים ימאסו בחיי ריקנות אשר מרים הם לנשמה, ויבקשו לראות חיי רוח אמיתיים המרוממים את הנפש.

יג. ונקודה שישית לסיום. כשמדברים על פתיחות תרבותית, יש לזכור להיפתח לאוצרות התרבותיים הנפלאים של עמנו. כמה עשירים אנו בנכסים תרבותיים: מטמונים מכוסים של חכמי מקרא, אגדה, הלכה, תשובות, שירה, פיוטי קודש, פרשנות מקרא עשירה, חכמת דרוש מרתקת, אוצרות של עולם הנסתר ועוד ועוד... כמה מהמבקשים להם תרבות מכירים את הרלב"ג, את בעל העקידה, את יוסי בן יוסי, את האלשיך הקדוש, את החיד"א, את רבי שמואל הנגיד או את רבי ישראל נג'ארה... מעיינות מלאים מים חיים שאותם נוטשים והולכים "לחצוב להם בורות נשברים אשר לא יכולו המים".

יד. למעיינות אלה ניפתח, ומימיהם החיים נשתה. או אז הפתיחות אכן תמלא אותנו אוצרות רוח, תעמיק את היסודות של בניין אישיותנו ותעשיר את עולם הערכים שלנו.

טקסט ב

יוסיף דעת...

(מעובד ע"פ חיים ולדר, "בשבח הסגירות", וע"פ יוחנן דוד סלומון, "לא לדעת")

א. מהפכה תקשורתית מתרחשת בימינו. המידע הופך זמין לנער ולזקן. הכול יודעים הכול על הנעשה בסביבתם הקרובה והרחוקה, והכול יכולים לתקשר עם הכול בלי בדיקה של מי ועם מי. החומות נפרצו, כולן: חומות הבית, חומות החינוך, הזהות והלאום. המידע משייט באוויר ללא גבולות, ללא מחסומים. רשתות תקשורת, קווי טלפון, אותות לוויין וגלי רדיו – אלה חודרים לחדרי חדרים דרך קירות וחלונות אטומים, הודפים כל ניסיון לעצור בעדם.

ב. פתיחות זו יש בה בחינת טעימה מעץ הדעת טוב ורע.

ג. טוב? אכן כן. מידע חיובי רב נגיש לכול. סלילי קלטות סמויים מאפשרים לנו להאזין לשפע של הרצאות במרחבים תקשורתיים כמו "קול הלשון" ואחרים. מאגרי מידע אדירים עומדים לרשותנו – בלי צורך בהוצאות גדולות לרכישת ספרים תורניים ואחרים. אנו יכולים לשוחח עם כל אדם ולצפות בו בדברו עמנו, בעוד דמותנו מוסרטת "און ליין" ומוקרנת בחלקו האחר של הגלובוס. קרובינו נפעמים לקבל בדואר אלקטרוני מהיר את מכתבינו בצירוף קובצי תמונות והסרטות. ועוד היד נטויה...

ד. ומהו אפוא הרע בכל אלה? ובכן, היכולת לשוטט בין מקורות מידע ופרסומים גרמה לאנשים להיחשף – לא רק למ"ט שערי קדושה, אלא גם לנ"י שערי רוע. הכול גלוי בתחומים רבים מדי, בכמויות עצומות ובשיטות חדשניות. אנשים לומדים איך להרע ולהזיק בצורה "אפקטיבית" יותר, איך להוביל נוער תמים בסמטאות אפלות, להפגיש אותו עם מוליכי שולל ולבלבל את צעדיו עד

להעכרת הדעת ולשיבוש השיח הערכי והשפיות האנושית הבסיסית. הנפגעים מן השחיתות במדיה אף חווים חרדות ומאבדים אמון בהוריהם התמימים ובחברה הסובבת אותם שלא תמיד מודעים לסכנות או מסוגלים להגן עליהם מפניהן.

ה. והתוצאה - אנשים פחות מאושרים.

ו. במציאות עגומה זו לא נותר אלא לגדור את הגן, למנוע מהאדם גישה אל עץ הדעת. מה שלא עשה הציווי האלוקי המגביל, תעשה החסימה, כך מקווים.

ז. וכאן אי אפשר שלא להתייחס לטענה המקובלת: "אם סוגרים, בסוף הכול מתפוצץ". לפי טענה זו, דווקא האיסור לטעום מן העץ עלול לשוות לו טעם של "טוב למאכל ותאוה לעיניים", מים גנובים, שהדמיון מצייר אותם כמתוקים. דווקא אז גוברת הסקרנות, וההתפרקות עלולה להיות מרחיקת לכת יותר מאשר באין גדר.

ח. האמנם בשל כך נניח לכל אדם להרעיל את עצמו? האם נתעלם מן האזהרה שביום שבו יאכל האדם מעץ הדעת 'מות ימות'?

ט. האדם נוצר עם צימאון פנימי לדעת. צימאון זה נועד לסייע לו למלא את עצמו בתוכן ערכי, שיוביל למעשים טובים. כאשר האדם פתוח לבלוע כל קש וגבבא, הוא מקבל תחושה מדומה כאילו הוא מתמלא, בעודו מרווה את צימאונו במים מלוחים, רעילים.

י. יתר על כן, אם סוגרים את מה שצריך לסגור, שום דבר אינו מתפוצץ. ברחוב מהלכים המוני אנשים שאינם יודעים שבאוסטרליה נולדה ארנבת בעלת שני זנבות, ומה מספר הקומות של הבניין הגבוה ביותר בדרום קוריאה. מה נגרע מאנשים אלה? אדרבה, דווקא כשנותנים להבלים מכל הבא ליד להידחס למוחו וללבו הקטן של האדם, אזי קיימת סכנה שמשחו "יתפוצץ".

יא. רק אם ישכיל האדם ללמוד ולדעת מהי הדעת שאליה עליו להיפתח, מה חיוני לבניין האמתי של אישיותו, או אז יוכל להתעלות ולבחור בטוב, להרוות את צימאונו במים זכים ולהתגבר על סקרנות הסרק המפתה לכיוון של הטעימה מן העץ המסוכן.

יב. רק כך יזכה לאושר של אמת.

פרק ראשון - הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה שני חלקים – א: הבנה, ב: הבעה.
עני על השאלות לפי ההוראות בכל חלק.

חלק א': הבנה (25 נקודות)

עני על כל השאלות 1-4 על פי אחד הטקסטים או על פי שניהם, בהתאם להוראות.

1. א. העתיקי מבין המשפטים שלפנייך משפט אחד שהוא לדעתך טענתו של כותב טקסט א:
 - (1) בבניין חזק אפשר לפרוץ פתחים.
 - (2) פתיחות ראויה יש לה הגבלות.
 - (3) מי שאינו פתוח אינו מתקדם.
 - (4) יש להיסגר כי ברחוב הרוחות רעות.ב. האם לדעתך טענתו של כותב טקסט ב דומה או שונה?
נמקי את תשובתך על פי שני הטקסטים.
2. א. כותב טקסט א מבסס את טענתו בעזרת הקבלה בין פתיחות תרבותית לפתחים בבניין. צייני ארבע נקודות הקבלה בין שני הדברים המשווים.
נסחי בקצרה שאלה שעליה עונה כל אחת מהנקודות (סך הכול ארבע שאלות).
ב. צייני כיצד הכותב מבסס את שתי נקודות ההקבלה הראשונות.
ג. בפסקות ח-יג יש פסקה שמהווה הכללה ופסקות שהן פירוט להכללה זו. איזו מן הפסקות מהווה הכללה, וכיצד מהוות הפסקות האחרות פירוט להכללה זו? הסבירי את תשובתך.
ד. כותב מאמר ב משתמש אף הוא בהקבלה לאורך המאמר. צייני אותה ואת מטרתה במאמר.
3. כל אחד מכותבי הטקסטים א, ב מעלה את דברי הטוענים נגד אחת מהנקודות המבססות את טענתו.
 - א. מהי טענת הנגד בטקסט א?
 - ב. לאיזו נקודה בדברי הכותב מתייחסת טענת הנגד בטקסט א?
 - ג. כיצד מפריך הכותב טענת נגד זו? התייחסי בתשובתך לתוכן ולרטוריקה.
 - ד. במה שונה טענת נגד זו מטענת הנגד בטקסט ב? התייחסי בתשובתך לתוכן ולרטוריקה.
 - ה. צייני שני חלקים להפרכת טענת הנגד בטקסט ב.
4. א. לפנייך משפטים משני המאמרים.
צייני לאיזה מרכיבי המבנה הם שייכים: רקע, טענה, נימוקים, טענת נגד, הפרכה, הסתייגות, מסקנה.
 - (1) הזמן הפנוי אינו נטל; אדרבה, הוא נכס שיש לנצל למטרות נעלות...(טקסט א פסקה יא)

(2) לא חיקוי אנו צריכים אלא הצבת אלטרנטיבה תרבותית הבנויה על ערכים אחרים...

(טקסט א פסקה יב)

(3) האדם נוצר עם צימאון פנימי לדעת. (טקסט ב פסקה ח)

(4) ומה מספר הקומות של הבניין הגבוה ביותר בדרום קוריה. (טקסט ב פסקה ט)

ב. העתיקי מטקסט א פסקה ט מילה המבטאת את עמדת הכותב כלפי דברי טענת הנגד. צייני את תפקידה התחבירי והרטורי של המילה שהעתקת.

ג. העתיקי מטקסט ב פסקה א שניים מבין ההיגדים שבהם מסתתרת עמדת הכותב כלפי המציאות המתוארת בפסקה זו. הסבירי את תשובתך.

ד. לפניך משפט: "רק אם ישכיל האדם ללמוד ולדעת מהי הדעת שאליה עליו להיפתח..." (טקסט ב פסקה יא).

צייני איזו פסקה בטקסט א מפרטת את התשובה לשאלה המודגשת במשפט זה.

חלק ב: הבעה (25 נקודות)

בחרי באחד מן הנושאים וכתבי עליו מאמר בהיקף של עמוד עד עמוד וחצי לפי ההוראות.

5. האדם נבדל מיתר הברואים בכוח הדעה והדיבור שבו, אולם ייחודיותו מתבטאת דווקא ביכולת לאפק ולרסן כוחותיו אלה.

הוכיחי טענה זו (הסבירי כיצד מועילה יכולת זו בתחומי חיים שונים) והתייחסי לטענת הנגד.

6. יש הטוענים כי אפשרויות התקשורת המידית במכשור האלקטרוני דווקא הגדילו את המרחק בין בני האדם.

כתבי מאמר ובו תחוו דעתך על טענה זו. הציגי את עמדתך ונמקי אותה. התייחסי גם לטענת נגד העשויה לעלות.

פרק שני - תחביר (24 נקודות)

בפרק זה עני על שלוש שאלות: על שאלה 7 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 8 – 11 (שאלות בחירה).
(לכל שאלה – 8 נקודות)

שימי לב: בסעיפים שנדרש בהם ניתוח תחבירי, הקפידו על ההנחיות הכלולות בגוף השאלה; בסעיפים שנדרשת בהם המרה, הקפידו על משמעות הגיונית במשפט שתכתבי.

7. שאלת חובה: (8 נקודות)

לפניך שלושה משפטים. העתיקי אותם, ועני על הסעיפים שאחריהם.

- 1) המושג "סגירות", שם נרדף ל'צמצום', קיבל בעשור האחרון קונוטציה שלילית.
- 2) האם הימנעות מידיעה עלולה להביא ל'פיצוץ', או שמא ההיפך הוא הנכון?
- 3) כשנותנים למידע ללא גבולות להידחס למוחו וללבו הקטן של אדם, בפרט של נער צעיר, קיימת סכנה ש'משהו יתפוצץ'.
 - א. צייני את הסוג התחבירי של כל אחד מן המשפטים (פשוט, מורכב, איחוי).
אם המשפט מורכב, תחמי את הפסוקיות וכתבי את תפקידן התחבירי.
אם המשפט הוא משפט איחוי תחמי את איבריו. צייני את הקשר הלוגי בין חלקיו.
 - ב. צייני את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המודגשות בקו במשפט 1.
 - ג. אחד המשפטים הוא בעל חלקים כוללים. העתיקי את החלקים הכוללים וצייני את דרך ההתקשרות שלהם.
הסבירי מה תרומתם הרטורית במשפט.
 - ד. באחד המשפטים יש נושא סתמי. העתיקי את הנשוא המעיד על סתמיות הנושא.
מהי לדעתך הסיבה לכך שכותב המאמר השתמש במבנה של סתמיות?

שאלות בחירה (16 נקודות)

עני על שתיים מהשאלות 8 – 11 (לכל שאלה – 8 נקודות)
שימי לב: בכל שאלה שתבחרי, עני על כל הסעיפים שבה.

8. לפניך שלושה משפטים מורכבים. קראי אותם ועני על הסעיפים שאחריהם.

(1) בזמן חיפוש חומר בנושא נחוץ מתעוררת לעיתים קרובות השאלה אם לנסות לחפש גם במאגרי מידע ממוחשבים.

(2) אם ישכיל האדם ללמוד מה חיוני לחייו הנכונים ולבניין אישיותו, יוכל להשתחרר מתאוה לידע עודף.

(3) כל מידע פרסומי שאילו לא היה נשלח אל תיבת הדואר לא היה האדם מרגיש בחסרונו - מקומו בפח האשפה.

- א. בשניים מן המשפטים יש תפקיד תחבירי זהה לפסוקית המודגשת בקו. צייני באילו משפטים, ומה התפקיד התחבירי של הפסוקיות.
- ב. מהו התפקיד התחבירי של הפסוקית האחרת?
- ג. באחת מן הפסוקיות המודגשות בקו ישנו חלק כולל. העתיקי למחברתך את החלק הכולל וצייני את תפקידו התחבירי.
- ד. באיזה מן המשפטים יש חלק ייחודי? צייני את תפקידו התחבירי ואת שימושו הרטורי.

9. לפניך שני משפטים מורכבים. קראי אותם, ועני על הסעיפים שאחריהם.

(1) התעניינות האדם בכל מה שסביבו היא בגלל שבטבעו יש בו צמא עצום לדעת.

(2) היכולת לבחור בערוץ שנכון להיפתח אליו מאפיין חשיבה מסדר גבוה.

- א. בכל אחד מן המשפטים נפל שיבוש. תקני אותו. העתיקי למחברתך את המשפטים המתוקנים.
כתבי במונחים תחביריים את הסיבה לשינויים שביצעת.
- ב. לגבי כל אחד משני המשפטים בחרי בתשובה הנכונה מבין האפשרויות שלפניך:
הפסוקית מכילה נשוא מורחב;
הפסוקית מכילה נשוא מודאלי;
הפסוקית מכילה נשוא שם תואר;
הפסוקית מכילה נשוא המציין קיום.
צייני את מספר המשפט המתאים לכל תשובה והעתיקי לצדו את הנשוא המוכיח כל אחת מן התשובות שבחרת.
- ג. צייני את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המודגשות בקו.
- ד. המיר את האוגד במשפט 1 בפועל, כך שיישמר הקשר הלוגי בין חלקי המשפט. בצעי שינוי נוסף המתבקש בהמרה שביצעת.
צייני את תפקיד הפסוקית במשפט המקורי לעומת תפקידה במשפט עם השינוי.

10. לפניך שני משפטים מורכבים :

- 1) מובן שמידת הפתיחות של קבוצה תלויה במידת העומק והכוח שלה.
 - 2) מי שמרחיב את האוהל עליו להאריך את המיתרים ולהעמיק את היתדות.
- א. תחמי את הפסוקית בכל אחד מן המשפטים וציני את סוגה.
- ב. את הנשוא במשפט 1 המירי בהסגר. העתיקי את המשפט שהתקבל, פסקי אותו וציני את סוגו.
- ג. המירי את הנשוא הסביל במשפט 1 בנשוא פעיל סתמי.
איזו מילה עליך להוסיף לפני הנשוא : הכול או כולם?
ציני את התפקיד הרטורי של הסתמיות במשפט שהתקבל.
- ד. באיזה מן המשפטים הנתונים יש נושא כולל? נמקי את תשובתך.

11. לפניך ארבעה משפטים מורכבים. קראי אותם, ועני על הסעיפים שאחריהם.

- 1) למרות האזהרה היו אנשים שאמרו לעצמם: "אם נטעם מן הפרי אך מעט, לא נסתכן".
 - 2) "פתיחות כזו", טוען מחבר טקסט א, "תמלא אותנו אוצרות רוח וערכים".
 - 3) אי אפשר לא להתייחס לטענה המקובלת: "כשסוגרים, בסוף הכול מתפוצץ".
 - 4) דרשן בן זמננו מזהיר כי היחשפות לא מבוקרת למאגרי המידע ברשתות המדיה של ימינו מסוכנת כאכילה מעץ הדעת.
- א. העתיקי מכל משפט את ביטויי המסירה וציני את דרך המסירה של כל אחד מהם.
- ב. באיזה משפט תפקיד הפסוקית הנתונה במירכאות שונה מתפקידן של הפסוקיות הנתונות במירכאות במשפטים האחרים?
- ציני את התפקיד התחבירי של הפסוקיות הזרות ושל הפסוקית השונה.
- ג. המירי את החלק העיקרי במשפט 4 להסגר.
ציני את הסוג התחבירי של המשפט שקיבלת.
- ד. באחד המשפטים הפסוקית מורכבת.
העתיקי את המשפט למחברתך, תחמי את הפסוקיות וציני את התפקיד התחבירי שלהן.

פרק שלישי – מערכת הצורות (26 נקודות)

בפרק זה עני על שלוש שאלות: על שאלה 12 (חובה), ועל שתיים מהשאלות 13-16 (שאלות בחירה).

12. שאלת חובה: (8 נקודות)

לפניך קטע מאחד המאמרים המקוריים של טקסט ב. קראי אותו ועני על הסעיפים שאחריו.

בכל כלי התקשורת **דָּוִחַ** על **לְקוֹי** חמה הממשמש ובא, וה**פְּרָסוּם** **עוֹרֵר** את סקרנותם של השומעים וגרה אותם להביט בפלא: כיצד בעיצומו של יום השמש **מִתְפַּסָּה**.
ואולם אז **פְּרָסָמָה** האזהרה, כי אין להביט **בְּמַרְאֶה** בשום צורה שהיא: לא באופן **גָּלוּי** ואף לא דרך **מִסְגָּן** אור כלשהו: משקפי שמש, זכוכית **מְפִיחַת** וכדו'. "**הַסְתַּכְלוּת** כזו", כך אמרו, "עלולה להביא לנזק בלתי **הָפִיךְ** לעין". לשמע ה**הִתְרַאֶה** נזכר ה**צָבֹר** במאורע **דּוֹמָה** שאחריו דווח על מאות נפגעים ברחבי העולם. רבים מהם **לָקוּ** בעיוורון **מְחֻלָּט**. למרות ה**אֲזָהָרָה** היו אנשים ש**הִתְחַכְּמוּ** ואמרו לעצמם: " **נָצִיץ** מבעד לזכוכית מפויחת". אמנם רוב המבוגרים היו אחראים ונשמעו לה**וֹרְאוֹת**, אך היו שהאחריות אינה **טְבוּעָה** בהם, שלא **חָשְׁשׁוּ** להסתכל וניזוקו.

- א. בקטע **שמונה** מילים מגזרת נל"י/ה: **שני** פעלים, שם עצם **אחד**, **שלושה** שמות פעולה ו**שני** שמות תואר. העתיקי את המילים האלה מבין המילים המודגשות בקטע. צייני את השורש ואת הבניין / המשקל של כל אחת מן המילים שהעתקת. איזו מבין המילים שהעתקת היא גם מגזרת נפ"י/ו?
- ב. מבין המילים המודגשות בקטע העתיקי **שני** פעלים מאותה גזרה של הפועל **מְרוֹמֵם** (הפעלים לא יהיו על דרך השלמים). צייני את הגזרה של שלושת הפעלים.
- ג. **שתיים** מן המילים בסעיף ב הן מאותו בניין. צייני את המילים ואת הבניין שלהן. צייני את הבניין של המילה השלישית.
- ד. העתיקי מבין המילים המודגשות **שלוש** מילים סבילות בזמן הווה מגזרת השלמים. צייני את הבניין של כל אחת מהן.
- ה. העתיקי מבין המילים המודגשות **שתי** מילים סבילות בזמן עבר. צייני את הבניין המשותף להן.

שאלות בחירה (18 נקודות)

הפועל

13. לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- (1) המדריכה שהביטה בליקוי ללא משקפי שמש, **נוֹתְרָה** עם אחוזי ראייה נמוכים.
 - (2) לא כדאי ש**תִּרְאֶה** דירה זו.
 - (3) הנערה וחברתה לא **הִתְרְאוּ** זה כמה שנים.
 - (4) התלמידה **תָּרָה** בעיניה אחר הספר החדש שיצא לאור לאחרונה.
- א. במה דומה ובמה שונה המילה **הִתְרְתָה** מן המילה **הִתְרְאוּ**?
- ב. מה משותף לפעלים **הִתְפַּתְּבוּ** ו – **הִתְרְאוּ**? (בחרי מן הפרטים: שורש, בניין, זמן, גוף, גזרה).
- ג. לפי הבניין צייני את המשמעות המשותפת למילים **הִתְפַּתְּבוּ** ו – **הִתְרְאוּ**.
- ד. מהי צורת העתיד נסתרת של הפועל **נוֹתְרָה**?
- בחרי: **מוֹתִירָה, מוֹתִירָת, נוֹתִירָת, תוֹתִיר**
- ה. האם הפועל **קָרָה** והפועל **תָּרָה** זהים בבניין, בגוף ובגזרה? נמקי את תשובתך.

14. א. לפניך פועל ללא ניקוד: **נגלה**

- (1) כתבי ארבעת משפטים שבכל אחד מהם הפועל משובץ במשמעות שונה ובניקוד שונה.
נקדי את הפועל ניקוד חלקי המתאים לתוכן המשפט.
 - (2) צייני את הבניין, הגוף והזמן של הפועל בכל משפט שכתבת.
- ב. לפניך משפט ובו פועל מודגש.
- הִזְמֵנוּ** שוב את המרצה המבוקשת.
- (1) צייני את השורש ואת הבניין של הפועל
 - (2) כתבי 2 פעלים מהשורש של הפועל המודגש בזמן עתיד בגוף נוכחים:
אחד בבניין התפעל
אחד בבניין פיעל
 - (3) איזה מן הפעלים נושא משמעות של בניין הדומה לזו שבפועל **הִזְמֵנוּ**?
- ג. לפניך משפט ובו שתי מילים מודגשות:

יהודי לובלין **הִמְרוּ** את פי הצורר שדרש מהם להתייצב לפניו ו**הִגְרוּ** לארץ ישראל במועד.

צייני את ההבדל בתפקיד האות "ה" בשתי המילים המודגשות. נמקי את קביעתך.

השם

15. א. לפניך משפט ובו 2 מילים מודגשות, קראי אותו ועני על הסעיפים שאחריו.
הנזק האִישִׁי והחברתי בהצצה אל מקומות שריחם רע הוא רגשי, נפשי ואִישִׁיותִי.

(1) כתבי מהי המשמעות המשותפת לשתי המילים המודגשות.

(2) צייני במה הן שונות מבחינה התצורה.

ב. לפניך רשימת שמות :

צמאון, התעלות, אלטרנטיבה, פרוסום, התבוננות, מלוי, הבנה, תרבות, הונאה, פרנסה

(1) אילו מילים יוצאות דופן מבחינת המשמעות?

(2) איזו מהמילים שהעתקת בסעיף 1 יוצאת דופן בתצורתה?

(3) מייני את המילים (שלא ציינת בסעיף 1) לקבוצות, תני כותרת לכל קבוצה.

(4) בחרי מילה אחת מכל קבוצה (מסעיף 3) וכתבי את השורש שלה.

(5) האם המילה **סקרנות** דומה בתצורתה לאחת המילים המסתיימות ב-ות ברשימה?
נמקי את תשובתך.

16. א. לפניך שלוש קבוצות מילים.

מכל קבוצה העתיקי את המילה היוצאת דופן מבחינת הגזרה. צייני את הגזרה שלה.
צייני מהי הגזרה המשותפת למילים האחרות.

(1) **תכלית, תספית, תפנית, תבנית**

(2) **המלצה, צפיה, למידה, סקור**

(3) **שגיאה, צנאה, קריאה, משואה**

ב. הסבירי בפירוט את דרך התצורה של המילה **עדכני**.

ג. השלימי את הטבלה

שם	המשמעות	שם נוסף באותה משמעות בגזרה שונה
מגרש		
מזלף		
תפארה		

בהצלחה רבה!